

Ängshökshäckning i Kvismaren 2010

Nina Rees

Under våren och sommaren 2010 kunde ett par ängshökar förgylla en skådartur vid Kvismaren. Det vackra paret häckade i Källviken och fyra ungar kunde ringmärkas i juli. Senast arten häckade framgångsrikt i området var på 1920-talet.

Bakgrund

Ängshöken (*Circus pygargus*) har mycket stor utbredning och klassas som LC (Livskraftig) på IUCN:s globala rödlista. I Sverige befinner sig arten i utkanten av sitt utbredningsområde och klassas som EN (starkt hotad). Det är den mest sällsynta rovfågeln som häckar i landet. Den har sitt starkaste fäste på Öland, men häckar även sporadiskt upp till barrskogsregionen. Det finns fossila fynd som tyder på att arten häckat historiskt på Öland, men den första konstaterade häckningen av ängshök i Sverige är faktiskt från Kvismaren 1923 (Rodebrant 2007).

Det är nu länge sedan Kvismaren kunde stoltsera med häckande ängshökar, de senaste konstaterade häckningarna skedde 1923, 1924 och 1925. Efter det har häckningsförsök gjorts i Nyängen 1981 då sammanlagt tre vuxna fåglar kunde ses under vår och försommar, när bibesök gjordes i

Som hos många andra rovfåglar är storleksskillnaden på ungarna tydlig. Foto: Nina Rees.

juli var dock boet tomt. 2004 gjordes även ett häckningsförsök i en rågåker söder om Norrbyås. De närmsta häckningarna finns i Östergötland där det finns rapporter om häckning eller försök till häckning från fyra lokaler under 2009.

Häckningen

Den 11 maj 2010 observerades ett par spelflygande ängshökar som graciöst dansade fram på smäckra vingar över östra Kvismaren. Det vackra paret fortsatte att visa upp sig och många skådare kunde se dem under våren. Efter ett tag började honan bygga bo ute i vassen i östra Kvismaren, troligen på eller i närheten av den nybyggda vallen öster om Ormkärret. Bobbygandet följdes med stort intresse av personalen på fågelstationen. Den 20 maj föll kraftiga regn i Närke och de översvämmade stora delar av Kvismaren. De stora vattenmängderna dränkte bon av flera våtmarksfåglar som tofsvipa, skrattnås och brun kärrhök. Det verkade som om även ängshökarna blev störda av vattenmängden, kanske översvämmades deras bo. Efter ett tag började de synas allt mer över Fågelsjön. Skulle de försöka bygga ett nytt bo? Spänningen var stor och det gick att få mycket bra observationer på en promenad längs med Vallen, speciellt av den vackra hanen som fattade tycke för en av nätstolparna nära stigen. Det stod snart klart att fåglarna byggde på ett nytt bo i Källviken. Efter ett tag blev observationerna av honan allt mer sällsynta och hon antogs ruva. Den tredje juli gick fyra personer från fågelstationen ut i vassen

och kunde snart hitta boet, vägleda av honans varnande läte när vi kom nära. Honan flög upp och när vi försiktigt kikade fram genom vassen låg där fyra små duniga ungar, dock alltför små för att ringmärkas. Den 18 juli gjordes ett nytt försök och nu hade ungarna växt till sig, tre av dem kunde ringmärkas medan den sista fortfarande var för liten och märktes den 24 juli. Minst två av ungarna har sedan observerats friflygande.

Jämförelse med Öland

Beståndet av ängshökar på Öland är väl övervakat och där är tiden för första äggläggning i slutet av maj. Det första ägget kläcks runt den 27 juni och första ungen var precis flygg den 26 juli. Flyttningen från Sverige sker huvudsakligen under andra halvan av augusti, honorna flyttar först följda av hanarna och sist kommer ungfågglarna (Rodebrand 2007). Ängshökarna förefaller flytta antingen över Iberiska halvön eller över Italien på sin väg mot Afrika där de övervintrar på den tropiska savannen (Fransson & Pettersson 2001). I Kvismaren besöktes boet första gången den tredje juli och ungarna var då några få dagar gamla vilket stämmer tidsmässigt ganska väl överens med datumen från Öland, trots att häckningen först verkade försenas av översvämningen. På Öland stannar de flygga ungarna ofta kvar ett par veckor runt boet och matas av sina föräldrar. Det finns få rapporter om flygga ungar i Kvismaren och kanske kan det bero på att de lämnade området tidigt. Det skulle även kunna bero på bristande övervakning av delar av området under slutet av juli och början på augusti. Den bruna kärrhöken (*C. aeruginosus*) konkurrerar med ängshöken om byten och häckar ett par veckor tidigare. Från Vallen gick det till och med att få se revirstrider mellan de båda arterna. En

möjlig anledning till tidig flytt för ängshökarna skulle därför kunna vara på brist på föda under slutet av häckningssäsongen på grund av konkurrens.

Referenser

- Rodebrand, S. 2007. Åtgärdsprogram för ängshök, 2008–2012. Naturvårdsverket Rapport.
- Fransson, T. Pettersson, J. 2001. Svensk ringmärkningsatlas, Volym 1. Naturhistoriska riksmuseet Stockholm.

English summary

The Montague's harrier is a rare breeding bird in Sweden. It nested in Kvismaren for three years in the 1920's, and after that nesting attempts have occurred in 1981 and 2004. In 2010 a pair nested successfully in Källviken (Fågelsjön) and in July personnel from the bird station ringed four chicks in the nest. Sightings of fledged juvenile birds have been few, perhaps due to low bird watching activity in some areas of Kvismaren. Another possible explanation could be that the birds left Kvismaren early due to low prey density as a consequence of competition from the numerous Marsh Harriers.

Unge av ängshök vid ringmärkning den 18 juli 2010. Foto: Nina Rees.
Montagu's Harrier chick at the ringing 18 July 2010. Photo: Nina Rees.